

**LA DOCUMENTACIÓ MEDIEVAL
CRISTIANA I LA TOPONÍMIA
D'ÈPOCA ISLÀMICA**

Guillem Rosselló Bordoy

Acadèmia de la Història

Quan vaig acceptar l'amable invitació d'exposar a la reunió anual de toponímia, organitzada pel Gabinet d'Onomàstica de la UIB, el procés que havia seguit en la meua investigació sobre els noms de lloc de la nostra terra en època islàmica no vaig pensar en les moltes dificultats que enrevoltaven la qüestió.

Immers dins una metodologia que al meu entendre podria ser l'adient i després d'una molt llarga etapa d'experimentació, al parer, abocada a obtenir uns resultats positius no vaig caure en la trista realitat com presentar el procés emprat de manera que fos intel·ligible a uns oients que especialitzats en l'estudi toponímic, generalment dins l'àmbit de la romanística, afrontaven de cop i resposta uns sistemes que en principi es basaven en una llengua diferent, no romànica sinó semítica, la qual, després d'un complex procés de degeneració, havia arribat a nosaltres en unes condicions de deteriorament realment espantoses.

En primer lloc, calia restituir el text documental, que tenia a les meves mans, al seu estat primigeni. Textos com el *Repartiment de Mallorca* o *Llibre del Rei*, la *Remenbrança* de Nunyo Sanç o la documentació generada per les cúries reials i baronals al llarg del segle XIII aportada gràcies a les investigacions de Ramon Rosselló Vaquer, en especial, que eren les fonts de treball imprescindibles per aquesta investigació.

Per això, em sento preocupat a l'hora d'exposar els sistemes metodològics emprats, ideats per un treball concret i no contrastats per altres investigadors que hagin pogut comprovar la seva idoneïtat. De totes maneres els resultats obtinguts són, al meu particular entendre, prou profitosos com per poder-los donar a conèixer a tots vosaltres especialitzats en el tema.

Crec que el millor que puc fer és exposar una sèrie de consideracions prèvies que ens apropin a la llengua original en la qual foren gestats els noms de lloc de Mallorca musulmana, el sistema emprat en el segle XIII per ser recollits per uns escriptors que coneixien, o bé no coneixien, la llengua dels vençuts i totalment orfes en la coneixença dels mecanismes que donaren lloc a les possibles transformacions patides, al llarg dels temps, pels esmentats noms.

Transformacions, eminentment fonètiques, dels mots que originàriament foren els ètims dels noms que, de viva veu, recollien en una llengua diferent, un català en vies de gestació o un llatí en plena desintegració, molt allunyat del llatí clàssic que altre temps es professava als diferents batxillerats que en el decurs de ma vida han ensenyat, bé o malament, gairebé sempre més malament que bé, les institucions docents del país.

En primer lloc l'àrab, com a llengua semítica que és, juga amb la combinació de tres radicals consonàntics que mitjançant afixació, sufixació o repetició d'algun dels tres radicals expressen una idea o diferents sentiments referits a aquesta idea. La utilització de les tres vocals simples A i U, curtes o llargues, permet matisar el significat primari del mot.

Tota arrel (verb i nom) consta de dos elements: radical i servil. L'arrel sempre constarà dels esmentats tres radicals, excepcionalment hi pot comparèixer alguna arrel quadrilítera, quasi sempre d'origen no semític (grec, llatí, persa). Els elements servils són aquells que integrats al radical proporcionen una varietat semàntica que pot arribar a ser copiosa. Els signes auxiliars: consonants alif, waw o yâ' per allargar les vocals A, U i I, el *tanwîn* per reduplicar una consonant o el *sukûn* per expressar la manca de vocal a una consonant més aquelles consonants que es puguin afegir abans, enmig o rere el radical, donen una ampla varietat a la idea original i fan de l'àrab una llengua d'una riquesa semàntica realment prodigiosa que, per a més dificultats habitualment s'escriu sense presentar la vocalització adient.

Si endemés comptem, en el cas de determinats radicals amb valor consonàntic, essencialment waw i yâ', que donen lloc a arrels defectuoses i per tant poden desaparèixer o poden ser assimilades, la complicació esdevé d'una complexitat esveradora.

Posem per cas un sol exemple: el d'una arrel √ TYR, per tant amb una patent irregularitat al segon radical que pot originar la sèrie següent:

tayara	= volar	verb	= târa	volar
tayr / tayra	= ocell, (m. i f.)	nom		ocell
tayyâr	= volàtil	adjectiu	que esdevé en àrab modern	aviador
tayyâra	= estel volador	nom	que esdevé en àrab modern	avió
tayarân	= vol	nom	que esdevé en àrab modern	aviació
matâr		nom	que esdevé en àrab modern	aeroport
matâra	= indret ple d'ocells			

Aquesta complexitat origina una riquesa al vocabulari de la llengua àrab que gosaria afirmar que no té parangó amb les altres llengües d'origen diferent. Complexitat que permet una molt flexible adaptació a les necessitats lingüístiques pròpies de la vida moderna com es pot interpretar de l'exemple exposat abans.

D'altra banda les varietats fonètiques de les diferents regions sotmeses a l'arabofonia han modificat el so d'alguns radicals consonàntics. Així la lletra yîm que a l'àrab occidental (Magreb, al-Andalus, Illes Orientals d'al-Andalus, és a dir, les Illes Balears) sona com la jota catalana i a l'àrab oriental es pronuncia com a gâ', la GE castellana davant A, O i U. Així trobam per una banda el mot xilaba a Occident i galabiyya a Orient, gamal = 'camell' a Egipte i yamal al Magreb.

En el moment de la conquesta, l'àrab, vehicle de transmissió dels mallorquins musulmans, es trobava en un estadi evolutiu mitjanament avançat, sotmès a transformacions dialectals, entre les quals, la més important consistia en la transformació de la vocal A llarga en E. Procés que continuaria, posteriorment al Regne de Granada (segles XIV i XV), fins a convertir-se en I.

Exemple:

Bâb = 'porta' > Beb (Bebalcofol o porta pintada) > bîb (Bibarambla de Granada).

Els escriptors de Jaume I recollien el nom de les diferents propietats aconseguides després de la conquesta. Ni més ni manco que el botí de guerra i com a tal el benefici de l'expedició que calia repartir entre els participants i, com a tal botí, per força, havien de constatar, fil per randa, totes les propietats. Els informants, antics propietaris desposseïts, veïnats o torsimanys jueus coneixedors de la llengua àrab, de viva veu, donaven el nom del lloc en el seu àrab dialectal que passava al paper mitjançant l'oïda de l'escriptor que en llatí o català emplenava la llista corresponent on constava, endemés, el nombre de joves que conformaven els diferents indrets, de manera que es podia comptar amb una aproximada extensió de la superfície de cada lloc. Després, aquestes anotacions, preses *in situ*, sobre la marxa, pels agrimensors, torsimanys i escriptors que feien el recompte, passaven en net a mans dels escriptors de la cúria reial que composaven amb més cura i cap lletres historiat el que avui coneixem amb el nom de *Llibre del Repartiment de Mallorca* o *Llibre del Rei*.

Una curiosa mostra de la tècnica seguida a l'hora de confeccionar l'inventari de propietats la tenim gràcies a la perspicàcia de Joaquim Maria Bover que a la seva *Historia General del Reino de Mallorca* (Palma, 1841, 1906 i següents) informa així:

La porción que en el repartimiento general de la isla fue asignada al conde del Rossellón D. Nuño Sanç, tampoco aparece en los extractos que de aquella división han publicado nuestros cronistas, ni menos en ninguno de los códices existentes en los archivos de la ciudad, de la antigua gobernación, del real patrimonio, ni en el de la Corona de Aragón. Al publicar uno de los editores su 'Memoria de los pobladores de Mallorca' fueron muchas las diligencias que practicó para dar con algún documento, que tratase de la parte que tocó a aquel celebre magnate en premio de los altos servicios que prestó al gran Conquistador en la toma de Mallorca, y solo pudo encontrar en el archivo Real los siguientes retazos, que al parecer son apuntes o prisas que tomaban en 1232 los agrimensores regios mientras corrían pueblos y lugares para realizar el reparto. Estos fragmentos son tan interesantes, como que nos consrvan los nombres de muchos pueblos, alquerías o rahales que no trae el libro del repartimiento, y los de varios sugetos que vinieron en la masnada de don Nuño. Su conservación en el discurso de seis siglos puede tenerse por una casualidad, y su publicación es un deber nuestro, que no podrán menos de agradecer nuestros lectores. Van a continuación por el orden con que fuimos copiandolos.

3. It. Sequitur Perola Templi in termino de Montueri, est Regis.

Alqueria Perola est templi, ei opposita est:

Alqueria Padix, domini Nuni in termino de Felanichi.

Preceria de alqueria Maymona versus meridiem Pudichi, est domini Nuni. Sed ipsa

Alqueria Maymona est Regis. Et praedicta alqueria Pudichi et Bastita sua est Dominici Provincialis, sicut flumen aquae pluvialis.

4. *It. Sequitur al orientem alqueria Benifahce ad meridiem, et est domini Nuni. Ejus opposita ... ab aquilone est Alcoraya, est regis.- P. De Comabella, - (Hic pernoctavimus).*

5. *In alqueria Benialfimara est Regis
It, ejus opposita est Añanela, est domini Nuni in termino de Felanichi.*

6. *It, sequitur ab aquilone.
Alqueria Megraner est Regis. Ejus opposita alqueria Titi, est domini Nuni.- Istae quatuor alqueriae sunt in termino de Montueri.
It. Sequitur alqueria Beniaarib et est Regis in termino de Montueri.
Ejus opposita est rahal Mobarib in termino de Felanichi, et est domini Nuni.*

7. *Ut. Sequitur ad aquilonem ubi fluit torrens, et aqua vallis per vallem planam inter montanas semper. A sinistris est Regis.- Ei opposita ad meridiem et ad dexteram, domni Nuni usque ad alqueriam Caldarichi Abenfayda, ubi est finis.- (Pernoctavimus apud villam de Manacor).*

Com es pot veure el procés de fixació de la toponímia vigent en el moment de la conquesta i ulterior escripturació dels béns que passaren a mans del rei comporta una llarga i aventurada tasca en la qual les desconeixences serien més cabdals que els coneixements de llengua i topografia de l'illa. No cal recordar les paraules de Cosme Aguiló que sempre predica que toponímia té una part important, molt important, de topo 'grafia' i una altra de nímia que en realitat no té el mateix significat que, en castellà, donam a tal paraula.

En síntesi, cal afirmar que la toponímia reflectida en els textos conservats del *Repartiment* suposava una visió adulterada del significat original dels mots de lloc que identificaven les propietats mallorquines a l'abast dels nous propietaris de l'Illa.

Conseqüentment la feina interpretativa va consistir a destriar de les representacions gràfiques dels topònims quins foren, originàriament, els seus noms àrabs, sense contaminacions ni deformacions.

En endinsar-nos en aquest procés la metodologia establerta va partir de la redacció d'una fitxa completa en la qual a més de les dades de situació, extensió, nom del mainader que va rebre en emfiteusi la propietat, es conjuntaven totes les variants gràfiques recollides a les diferents còpies que conservam del *Llibre del Repartiment*: text llatinoaràbic, text català i les tres versions llatines conservades a l'Arxiu del Regne de Mallorca, Arxiu Capítular de la Seu de Mallorca i Arxiu de la Corona d'Aragó. Els dos primers són els més antics, mentre que les versions llatines foren còpies realitzades entre la segona meitat del segle XIII i la reincorporació del Regne de Mallorca a la Corona d'Aragó a partir de 1349.

La comparança de les possibles variants acarada amb altres grafies documentals obtingudes a partir de les investigacions de Ramon Rosselló Vaquer establia un tipus de topònim *estàndard* que permetia iniciar la recerca.

En aquest cas el que interessava esbrinar de prim compte era la triple radicalitat del mot, prescindint dels afegitons servils: sufixos, prefixos, terminacions de femení o de plural, intrusions llatines, gloses en català, etc.

Vegem alguns casos:

ARM, s/n	ARM, 18	ARM, 19	ACA 26	ACM
Alcami	Alchami	Muniat alcamí	muniat alcamí	alcami
	Alaieni bicehil albaar	Aliaiemi bi cebil albahar	Alhagem bi cebil albahar	Aliaiemi bi cebil albahar
	Alhayat	Alhayat	Alhayat	Alhayat
	Algarbi min amaya	Algarbi min amaya	Algarbi min amaya	Algarbi min amaya
Alaacap	Alacatap	Alaacatap	Alaacatap	Alaacatap

En el primer exemple les cinc versions presenten dos elements bàsics: AL, article determinat en àrab i CHAMI, CAMI; en dues ocasions es complementa amb el mot MUNIAT que és la transcripció fonètica, fidel, de la paraula *munya*, en estat constructe amb el mot següent. *Munya* significa ‘establiment agrícola’, ‘lloc camperol d’esbarjo’. És l’ètim del nom de lloc mallorquí S’AMONIA o del castellà ALMUNIA. La paraula a interpretar és el segon element que s’identifica amb l’arrel $\sqrt{YM} = \hat{y}āmi‘a = ‘mesquida’ + l’article al- + munya$ que podem interpretar sens dubte com ‘*Almunia de la mesquida*’, indret que identificava un lloc a les rodalies de la ciutat que fou consignat per la plena voluntat del Rei als cavallers hospitalers que no participaren en la conquesta de la ciutat. S’ha perdut tot rastre del topònim, esborrat de la faç de la terra.

En el segon cas alaieni, aliaiemi, alhagem, l’arrel adient és \sqrt{HYM} que ens porta a un nom d’ofici *al-ḥayyām* = ‘frener, fabricant de brilles pels cavalls’, mentre que la resta és una frase aljamiada que correspon a *min sabīl al-baḥr* que significa ‘del camí de la mar’. Un establiment artesanal en el camí que portava a la mar. Possiblement es tracti del molí del frener consignat també al *Repertiment*.

El tercer cas no suposa cap dificultat. És, també un nom d’ofici *al-ḥayyāt* = ‘el sastre’, que ha deixat rastre en el castellà rere el mot *alfayate*, convertit també en llinatge.

Pel que fa a la frase *algarbi min anaya* la transcripció correcta seria *al-gār bi min an-naḥyā* que cal traduir com ‘la cova [que és] de l’aigua estancada’.

El darrer exemple és una grafia corrupta d’al-‘aqaba = ‘la costa’. Intrusions que cal atribuir a la imperícia de l’escrivà.

La presència de noms derivats d’una forma diminutivada presenta curioses interferències pels que no saben àrab. El diminutiu en aquesta llengua adopta una vocalització peculiar: vocal U al primer radical, vocal A al segon, interpolació d’una consonant *yâ*, sense vocal, i al tercer radical la vocal pròpia de la desinència del cas, nominatiu a, genitiu i acusatiu.

Ramla = riera; *rumayla* = rierol

Maryam = Maria; Murayma = Moraima = Marieta

Per tant en el topònim *Almoraici*, amb les variants *almeraici* i *almorayci*, ens trobam davant un nom en diminutiu que, en els diccionaris no vénen recollits mai, no cal expressar-ho perquè la fórmula és inalterable. En analitzar el nom cal eliminar l'article determinat, restant, per tant *morayci* que en realitat seria *muraysi*. La consonant M (mīm en àrab) sol tenir valor complementari (participi actiu si es vocalitza U, nom de lloc si es vocalitza A o nom d'instrument si la vocal és I). En aquest cas és radical primer de l'arrel √ MRS = *marsa* = 'port' que amb la corresponent diminutivació seria 'portitxol'. Topònim sortadament conservat i encara en ús com a tal.

En tractar-se de noms de persona, en recordança del propietari o dels avantpassats de qui gaudia de la finca en el moment de la conquesta en el segle XIII, la identificació és més fàcil puix els noms de persona per alterats que els consignen els escriptors són bons de des- triar quasi sempre. Així trobam un: Raal Abi aben Alabeth = rafal d'Alī ibn al-Abbād

En aquest cas l'article d'Alabeth seria una intrusió anormal perquè el nom seria Alī ibn Abbād = Alī fill d'Abbād.

Ibn Abbād fou un personatge prou conegut a partir del *Llibre dels feits* de Jaume I sota la forma Ben Abbet i confirmat pel Tārih Mayūrqa d'Ibn 'Amīra al-Mahzūmī, recentment editat pel professor Muḥammad ibn Ma'amar de la Universitat d'Oran (Algèria).

Alulea, alulea perquè a la fi aquest importantíssim manuscrit ha comparegut. La dar- rera notícia de la seva existència es remunta al segle XVII quan al-Maqqarī emprà un petit resum per explicar la situació de Mayūrqa abans de l'arribada de Jaume I. Iniciada la tasca de traduir-lo esper poder donar-lo a conèixer, en la nostra llengua, el més prest possible.

Aquest rafal que fou d'Ibn Abbād va pertànyer a Berenguer Vida i *sos freres*, com diu el *Repartiment*, juntament amb el rafal *Alquezenei*, grafiat també com *Alqzinein* i el rafal *Alzubtan*. És una prova de la concentració parcel·lària, *avant la lettre*, que en moltes ocasions es féu a l'hora de la partició del botí. No cal insistir que aquells tres rafals no han conservat el seu nom original emperò cal situar-los al territori que avui rep el nom de Son Vida.

En referir-me al rafal *Alquezenei*, retirat l'article, trobam una arrel √QZN o √KNS que podem interpretar com l'ètim del mot *kanīsa* o sia, 'l'església cristiana'. Un hel·lenisme incrustat a la llengua àrab derivat de l'*ecclesion* grec.

En aquest sentit no està de més observar com les pervivències de les llengües clàssi- ques, en especial el llatí, tingueren una incidència important dins la toponímia residual en l'època musulmana de Mallorca, on, quasi sempre, el mot llatí va romandre pràcticament intacte. Seria el cas d'indrets com Locoplan, Bilella, Vilella i molts d'altres. En realitat el percentatge de pervivències anteriors és sensiblement alt.

Uns pocs exemples permeten veure com es desenvolupà el procés d'assimilació que seguiren els sistemes següents:

Simple prefixació de l'article al-:

Al-balnearia

Al-palumber

Al-maiori

Addicions d'elements aliens al llatí:

Acoalbet = *aqua* + al-bayt = 'casa de l'aigua' > Caubet
 Aqualbet = *aqua* + al-bayt = 'casa de l'aigua' > Caubet
 Caldaritx = *caldaria* + āt (deformat per imela en it) > Calderitx
 Castellix = *castellum* + āt (deformat per imela en it) > Castellitx
 Castubeyon = *castellum* + bi + 'uyūn = 'castell als ulls' o 'fonts' > Randa

Bé mitjançant un simple afegit de locatiu que puntualitza la situació exacta d'una propietat respecte d'una altra:

Costanti axarquia = *Constantí* aš-šarqiyya = Constantí oriental
 Culuinina algarbia = *Collonia* al-garbiyya = Collonia occidental
 Culunia axarquia = *Collonia* aš-šarqiyya = Collonia oriental
 Montagut azagarith = *mons acutus* at-tagari = Montagut de la frontera

Reminiscències de noms de lloc d'origen llatí que conserven terminacions pròpies de diminutius en llengua romanç: *-ella, -ellos, -eira*:

Montegellos
 Petruella
 Petruzella
 Ortella
 Corbeyra
 Huunqueira

També és freqüent el manteniment de topònims llatins sense modificacions perceptibles:

Agrestes
 Agraxtas
 Agraxtex
 Canpos
 Castel
 Castello
 Colonia
 Culuina
 Entrecampos
 Formentor
 Fulumen (en aquest cas amb reduplicació arabollatina = uadifulumen)
 Locoplan
 Monti
 Oliber
 Orta
 Palumber
 Montani Porti Pini
 Pullensa
 Padulx
 Pudix

No falten noms propis de persona com Costanti o Caro i la llarga sèrie de derivats de *villa*:

Uilanova
Bilamala
Billarara
Billesecca
Uila roia
Uilalba
Bilella
Bilela

En ocasions el nom del lloc pot anar acompanyat d'una glosa en àrab aljamiat. Els investigadors no arabistes han deixat de banda el problema, tirant pel camí més curt, en considerar nom i glosa com una sola unitat toponímica. Cosa inexacta perquè la frase complementària sol ser de comprensió fàcil. A la majoria dels casos és un simple aclariment de situació de l'indret en referència als seus veïnats. Un dels casos més característic és: *Goneim almancha hua min almunia alcobra hua min azarea*.

La transcripció correcta en àrab seria: *ÿinān al-manÿa huwa min al-munya al-kubrā huwa min aš-šariyya* que es tradueix per 'els jardins de la plana [que] són de l'almunia gran de la šāria'. Aquest darrer nom s'aplica a la zona, fora murada, on la comunitat islàmica es reunia per a l'oració comuna o al llarg de les grans concentracions que no tenien cabuda a la mesquida major. Espai que podem situar entre la murada, l'almudaina o porta de Gummara i les torres llevanteres, més o menys entorn a la gasolinera de l'avinguda de Gabriel Alomar i Villalonga.

No sempre la investigació pot arribar a conclusions definitives. La presència de termes ambivalents en els quals l'homofonia pot induir a error és patent. És el cas del topònim *tūr* = 'roca', grafiat tor al repartiment i que ha derivat a la toponímia actual en torre: Tor Marina a Campos avui Torre marina. D'altra banda el mot *burÿ* = 'torre' i les variants gràfiques reflectides pels escriptors reials han donat lloc a topònims com Alborge, Albareyat, Alboraxat Boriareth, Porxe, Alporcx, Albortx. Borcx Axabee. Alboraiya, Alborayax. D'una banda tenim el terme *burÿ* i el correponent diminutiu *burayÿa*, en singular, i *burayÿāt*, en plural. On són tantes torres disperses per la ruralia mallorquina? Torres de defensa d'època islàmica no en queden. L'evidència arqueològica no ens ajuda a esbrinar aquest problema. El manteniment d'un topònim Alboraiet a la llinda entre Alcúdia i Pollença més o manco on existiren els talaiots de Can Xanet i es conserva el majestuós, encara, de Ca na Manescala, em fa pensar si tanta torre no identificaria els talaiots de la plana. L'ocupació de conjunts talaiòtics en època islàmica està més que comprovada. Hospitalet de Manacor n'és un clar exemple, així com ho foren els despreciats nivells superficials de Pol·lència. Altres casos és molt probable, malgrat manquin encara confirmacions científiques en no publicar-se les memòries d'investigació. Emperò tal proposta no deixa de ser una pura i simple hipòtesi que permet introduir uns brins de fantasia en la nostra investigació.

No vull insistir en un aspecte molt concret. L'interès de la meua investigació es basava en la utilització d'un document generat per la cúria reial del rei d'Aragó com a font d'informació del període anterior a la conquesta. És a dir, un document inspirat per una mentalitat feudal cristiana com a font històrica per esbrinar dades d'una comunitat islàmica, establerta

a Mallorca durant un període de tres-cents vint-i-sis anys. Els resultats foren òptims puix abasten organització territorial, informació socioprofessional dels seus habitants i de manera especial mostren els criteris emprats a l'hora d'identificar les diferents propietats per part dels ocupants musulmans que tot i substituir una toponímia d'arrel clàssica llatina mantingueren amb prou força les seves pervivències ben arrelades a la terra.

Els mecanismes de formació de la toponímia reflecteixen perfectament aquest procés. Crec que insistir en aquest aspecte serà profitós.

noms clànics o de família	292	19,61 %
antropònims	254	17,86 %
sense definir	237	17,25 %
geogràfics (hidrònims i orònims)	208	13,96 %
arquitectònics	160	10,74 %
pervivències anteriors	76	5,10 %
noms d'ofici	43	2,88 %
denominatius o gentilicis	33	2,08 %
qualificatius	30	2,01 %
noms tribals	27	1,81 %
agrícoles	15	1,00 %
zoònims	15	1,00 %
traduccions al català	14	0,94 %
noms de colors	12	9,89 %
institucionals	10	0,65 %
noms d'instruments	5	0,33 %
locatius	5	0,33 %
numerals	1	0,06 %
dubtosos	1	0,06 %

En defensar la meua tesi vaig resumir en cinc punts les dades aportades:

- Marc toponímic
- Dispersió espacial
- Enquadrament socioprofessional
- Anàlisi del paisatge agrari
- Cartografia de Mayurqa en el moment anterior a la seva reincorporació al món occidental

No cal insistir que la metodologia aplicada ha donat uns bons resultats i que el percentatge de mots que resten sense identificar, encara que sigui alt, és irrellevant, deixant de banda que en obrir nous interrogants és un desafiament envers noves investigacions.

tayara	= volar	verb	= târa	volar
tayr / tayra	= ocell, (m. i f.)	nom		ocell
tayyâr	= volàtil	adjectiu	que esdevé en àrab modern	aviador
tayyâra	= estel volador	nom	que esdevé en àrab modern	avió
tayarân	= vol	nom	que esdevé en àrab modern	aviació
matâr		nom	que esdevé en àrab modern	aeroport
matâra	= indret ple d'ocells			

Bâb = porta > Beb (Bebalcofol o porta pintada) > bîb (Bibarambla de Granada).

ALCHAMI, MUNYAT ALCAMI > munyat al-ÿâmi'a = 'Almunia de la mesquida'

En el segon cas, alaieni, aliaieni, alhagem > √HÿM = al-ḥayyâm = 'frener, fabricant de brilles pels cavalls',

al-ḥayyât = 'el sastre'

algarbi min anaya = al-gâr bi min an-naḥyâ = 'la cova [que és] de l'aigua estancada'.

al-'aqaba = 'la costa'

Ramla = 'riera'; rumayla = 'rierol'

Maryam = 'Maria'; Murayma = Moraima = 'Marieta'

Almoraici, almeraici, almorayci > √MRS = marsa = 'port' > portitxol. Els consignes dels escrivans són bons de destriar quasi sempre.

Raal Abi aben Alabeth = rafal d'Alī ibn al-Abbād

Alquezenei > √QZN o √KNS > kanīsa = 'església cristiana' < ecclesion

Al-balnearia

Al-palumber

Al-maiori

Acoalbet = aqua + al-bayt = 'casa de l'aigua' > Caubet

Aqualbet = aqua + al-bayt = 'casa de l'aigua' > Caubet

Caldarix = caldaria + ât (deformat per imela en it) > Calderitx

Castellix = castellum + ât (deformat per imela en it) > Castellitx

Castubeyon = castellum + bi + 'uyûn = 'castell als ulls o fonts' > Randa

Costanti axarquia	= Constantí aš-šarqiyya	= Constantí oriental
Culuinina algarbia	= Collonia al-garbiyya	= Collonia occidental

Culunia axarquia	= <i>Collonia</i> aš-šarqiyya	= Collonia oriental
Montagut azagarith	= <i>mons acutus</i> aṭ-ṭagari	= Montagut de la frontera

Montegellos	montis + ellos
Petruxella	petrus + ella
Petruzella	petrus + ella
Ortella	ortus + ella
Corbeyra	corvus + eyra
Huunqueira	

Agrestes	Canpos	Entrecampos	Formentor	Locoplan	Monti	Oliber	Palumber	Uilanova
Agraxtas	Castel		Fulumen		Montanis Porti Pini	Orta	Pullensa	Bilamala
Agraxtex	Castello						Padulx	Billarara
	Colonia						Pudix	Billesecca
	Culuina							Uila roia
								Uilalba
								Bilella
								Bilela

Costanti
Caro

Tor Marina	ṭūr	= roca > Torre Marina
Alborge	<i>burŷ</i>	= torre
Albareyat	<i>burayyāt</i>	
Alboraiya	<i>burayya</i>	
Porxe	<i>burŷ</i>	= torre
Alporcx	<i>burŷ</i>	= torre

Albortx	<i>burŷ</i>	= torre
Borcx Axabee	<i>burŷ</i>	= torre
Alboraxat	<i>burayŷāt</i>	
Boriareth	<i>burayŷāt</i>	
Alborayax		
Goneim almancha hua min almunia alcobra hua min azarea	<i>ŷinān al-manŷa huwa min al-munya al-kubrā huwa min aš-šariyya</i>	els jardins de la plana [que] són de l'almunia gran de la <i>šariyya</i>